

Veronika Kramáreková

Arabský jazyk a kultúra

GAŽÁKOVÁ, Zuzana a PAULINY, Ján (2013): Bratislava.

Pred necelým rokom vyšla za podpory Vzdelávacej nadácie Jána Husa kniha *Arabský jazyk a kultúra*, ktorej autormi sú Zuzana Gažáková a Ján Pauliny, arabisti a pracovníci Katedry klasickej a semitskej filológie Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. O kultúre v tejto publikácii čitateľ síce veľa nenájde, ale zato mu poskytne veľmi dobrý prehľad o arabskom jazyku a literatúre.

Prvá časť knihy zachytáva históriu bádania na poli arabského jazyka a islamológie, kde sú predstavení hlavní európski a americkí bádatelia i inštitúcie, ktoré významným podielom prispeli k vzniku a rozvoju daných vedných odborov. Veľká časť je potešujúco venovaná i českému a slovenskému prostrediu, pričom dobre ilustruje, že aj u nás je rada odborníkov, ktorí vydávaním učebníc, slovníkov a predovšetkým prekladními najvýznamnejších literárnych diel prispievajú k pestovaniu arabistiky a prístupujú tvorbu arabských spisovateľov českému či slovenskému čitateľovi. Je len škoda, že autori pri menovaní slovenských odborných pracovísk nespomenuli svojich kolegov z Nitry, kde je štúdium arabského jazyka a kultúry na Filozofickej fakulte poskytované v rámci odboru Blízkovýchodné štúdiá už od roku 2002 (v rokoch 2002–2008 pod názvom Orientálne štúdiá). Súčasťou prvej časti je i veľmi užitočná podkapitola hlavne pre začínajúcich študentov arabčiny, keďže poskytuje prehľad o učebniciach a slovníkoch arabského jazyka. K najdostupnejším titulom uviedli autori aj niekoľko komentárov, ktorá záujemcovi o štúdium arabského jazyka uľahčia rozhodovanie pri výbere. Na konci tejto podkapitoly sa potom nachádza bibliografický zoznam spomenutých titulov,

rozšírený o ďalšie slovníky a učebnice spisovnej arabčiny i miestnych dialektov. V zozname však chýba kniha *Al-Kitaab fii Ta'allum al-ʿArabiyya* (Brustad, Al-Batal a Al-Tonsi 2011), ktorá je používaná mnohými svetovými univerzitami i vo väčšine jazykových centier na Blízkom východe. Do zoznamu učebníc dialektu by som ešte doplnila učebnicu syropalestínskeho dialektu *Syrian Colloquial Arabic* (Liddicoat a Lennane 1998), ktorá je svojím spracovaním vhodná aj pre úplných začiatočníkov (vďaka prepisom arabských slov do latinky), pričom je dostupná na internete i so zvukovými nahrávkami.

Druhá, najväčšia časť knihy, sa venuje vývoju arabčiny v priebehu histórie a jej pozícii medzi ostatnými semitskými jazykmi. Autori upozorňujú na to, že do súčasnosti nie je umiestnenie arabského jazyka pevne dané a rôzni odborníci sa prikláňajú k rôznym stanoviskám. Nejasné postavenie arabčiny súvisí s samotnou náročnou klasifikáciou semitských jazykov, keďže v minulosti medzi nimi dochádzalo k veľkému vzájomnému ovplyvňovaniu, ktoré z časti prekrylo ich genealogický vývoj. Ako príklad rôzneho zaradenia arabského jazyka uvádzajú tradičné rozdelenie podľa C. Brockelmann a novšie výklady podľa R. Hetzrona či P. Zemánka. V tejto kapitole sa autori podrobne zaoberajú historickým i lingvistickým vývojom arabského jazyka (od predislamského obdobia až po súčasnosť) a charakterizujú základné princípy arabskej gramatickej tradície a gramatickú štruktúru klasickej arabčiny. Ďalej sú čitateľovi predstavené i doteraz v našej literatúre často nespomínané problémy arabského jazyka, ako je napr. diglosia (súčasné používanie spisovnej arabčiny a hovorového dialektu) či aktuálna jazyková situácia v krajinách arabského sveta a pokusy o reformu. Veľký priestor sa dostal i popisu vývoja arabského písma a jeho typom. Rôzne typy písma a ukážky arabskej kaligrafie pekne ilustrujú vhodne zvolené obrázkové prílohy.

Tretia časť knihy sa venuje klasickej a modernej arabskej literatúre, ktorá už bola pred necelými dvadsiatimi rokmi obširnejšie spracovaná prof. Jaroslavom Oliveriom v knihách *Svět klasické arabské literatury* (Oliverius 1995a) a *Moderní literatury arabského východu* (Oliverius 1995b). Recenzovaná publikácia prináša síce o niečo stručnejšie spracovanie, ale čitateľ v nej nájde základné informácie o literárnych prúdoch v arabskom svete a prehľad diel najvýznamnejších arabských prozaikov (Táhá Husajn, Nadžíb Mahfúz, ʿAbdarrahmán Muní, ...) i poetov (Mahmúd Darwíš, Nizár Qabbání, Džibrán Chalíl Džibrán, ...). Zachytená bola aj tvorba súčasných arabských ženských autoriek (Sahar Chalífa, Radwá ʿÁšúr, Gháda as-Sammán...) a arabská divadelná hra. Napriek tomu bolo pre mňa istým sklamaním, že som v knihe nenašla skoro žiadne informácie o súčasnej mladej generácii arabských autorov či autoriek, ktorými by sa táto publikácia stala istou nadstavbou spomínaných dvoch Oliveriových monografií. Od ich vydania predsalen uplynul dosť dlhý čas, počas ktorého sa objavilo v arabskom svete niekoľko literárnych talentov (dobrý výber tvorby mladých arabských autorov môže čitateľ nájsť napr. v knihe *Beirut 39: New Writing from the Arab World* (Shimon ed. 2010)). Na konci tretej časti sa potom objavuje podkapitola zhrňujúca takmer všetky preklady arabských diel do českého či slovenského jazyka. Tento zoznam, čítajúci

takmer sto titulov, dobre ilustruje početné prekladateľské aktivity českých a slovenských arabistov a je nesporné, že v budúcnosti sa dočkáme aj ďalších prekladov románov, poviedok či básní z arabskej literatúry.

Knižka *Arabský jazyk a kultúra* je vhodná pre všetkých, ktorí chcú získať povedomie o rôznych aspektoch arabského jazyka, ocenia ju však predovšetkým začínajúci študenti arabistiky a blízkovýchodných štúdií. V knihe sa vyskytuje základný prehľad jednotlivých učebníc a slovníkov, ktoré uľahčia študentovi orientáciu v materiáloch na trhu. Čitateľ takisto získa základný prehľad o najvýznamnejších dielach klasickej a modernej arabskej literatúry. Z obsahového hľadiska je však treba uviesť, že by bolo lepšie, ak by samotná knižka niesla titul „Arabský jazyk a literatúra“, keďže ten lepšie vystihuje obsah knihy. Je nepochybné, že literatúra tvorí pevnú súčasť arabskej kultúry, avšak okrem nej sa kniha ostatným oblastiam kultúry ako sú napr. zvyky, tradície, hudba či umenie vôbec nevenuje. Tie si na hlbšie odborné spracovanie v našom prostredí musia ešte počkať.

Použité zdroje

- BRUSTAD, Kristen, AL-BATAL Mahmoud a AL-TONSI, Abbas (2011): *Al-Kitaab fii Ta'allum al-ʿArabiyya. A Textbook for Beginning Arabic: Part One, 3rd Edition*. Washington: Georgetown University Press.
- LIDDI COAT, Mary Jane a LENNANE, Richard (1998): *Syrian Colloquial Arabic: A Functional Course*. Griffith.
- OLIVERIUS, Jaroslav (1995a): *Svět klasické arabské literatury*. Brno: Atlantis.
- OLIVERIUS Jaroslav (1995b): *Moderní literatury arabského východu*. Brno: Atlantis.
- SHIMON, Samuel (ed.) (2013): *Beirut 39: New Writing from the Arab World*. New York: Bloomsbury USA.